

Міністерство освіти і науки України

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Кафедра міжнародних економічних відносин імені Артура Голікова

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор з науково-педагогічної роботи

2019 р.

Робоча програма навчальної дисципліни

КРЕДИТ І БАНКІВСЬКА СПРАВА

рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)

галузь знань: 05 – Соціальні та поведінкові науки

спеціальність: 056 – Міжнародні економічні відносини

освітня програма: Міжнародні економічні відносини

спеціалізація: Міжнародні економічні відносини

вид дисципліни: за вибором

факультет: міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу

2019/2020 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження вченою радою факультету міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу

“20” червня 2019 року, протокол № 15

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ: к.е.н., доцент кафедри міжнародних економічних відносин імені Артура Голікова Шуба М. В.

Програму схвалено на засіданні кафедри міжнародних економічних відносин імені Артура Голікова

Протокол від “19” червня 2019 року № 15

Завідувач кафедри міжнародних економічних відносин імені Артура Голікова

_____ (підпис)

доц. Казакова Н.А.

Програму погоджено методичною комісією факультету міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу

Протокол від “19” червня 2019 року № 11

Голова методичної комісії

_____ (підпис)

доц. Григорова-Беренда Л. І.

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Кредит і банківська справа» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки

бакалавра

спеціальність: 056 – Міжнародні економічні відносини

освітня програма: Міжнародні економічні відносини

спеціалізація: Міжнародні економічні відносини

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Мета викладання навчальної дисципліни. Метою викладання навчальної дисципліни «Кредит і банківська справа» є формування системи теоретичних знань та практичних навичок студентів у сфері кредитних взаємовідносин, що виникають між кредитором і позичальником, отримання знань щодо прийняття рішень про надання та залучення кредитів, а також про організацію діяльності комерційних банків і особливості національних банківських систем.

1.2. Основні завдання вивчення дисципліни. Основними завданнями вивчення дисципліни є надання системи знань про: кредитну систему, її структуру та елементи, а також механізм її державного регулювання; організацію діяльності комерційних банків; особливості національних банківських систем; доларизацію як загрозу національній банківській системі.

1.3. Кількість кредитів – 3.

1.4. Загальна кількість годин – 90.

1.5. Характеристика навчальної дисципліни

За вибором	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
4-й	4-й
Семестр	
7-й	7-й
Лекції	
16 год.	8 год. (з них: 4 аудиторних, 4 дистанційних)
Практичні, семінарські заняття	
16 год.	-
Самостійна робота	
58 год.	82 год.

1.6. Заплановані результати навчання

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні досягти таких результатів навчання:

знати:

- сутність, структуру та елементи сучасної кредитної системи;
- сутність комерційних банків, їх функції та види;

- основні вимоги до забезпечення функціонування банківських установ та їхньої взаємодії із суб'єктами господарювання;
- функції і задачі НБУ;
- засади формування політики мобілізації ресурсів банку;
- порядок нарахування і сплати процентів позичальниками;
- види забезпечення банківських кредитів;
- структуру активів і пасивів банку;
- особливості національних банківських систем;
- сутність, види доларизації та шляхи її подолання.

вміти:

- орієнтуватись у національному законодавстві, що регламентує функціонування банківського сектору;
- визначати чинники, що впливають на розмір облікової ставки НБУ;
- аналізувати платоспроможність та кредитоспроможність позичальників;
- визначати головні етапи процесу банківського кредитування та вимоги до укладання кредитного договору;
- оцінювати ефективність інвестиційної діяльності банків;
- аналізувати особливості національних банківських систем.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Розділ 1. Кредитна система та її особливості.

Тема 1. Кредитна система.

Кредитна система з функціональної та інституціональної точок зору. Структура та елементи сучасної кредитної системи. Механізм державного регулювання кредитної системи. Функції державних банків.

Тема 2. Парабанківська система як елемент кредитної системи.

Фінансово-кредитні установи парабанківської системи. Парабанківська система України.

Розділ 2. Комерційні банки з юридичної та економічної точок зору. Особливості національних банківських систем.

Тема 3. Організація діяльності комерційних банків.

Сутність комерційних банків, їх функції та види. Організаційно-управлінська структура банківських установ. Порядок створення, реєстрації та ліцензування банківських установ в Україні.

Тема 4. Діяльність комерційних банків.

Пасивні операції комерційних банків. Активні операції комерційних банків. Міжнародна діяльність комерційних банків. Державне та міждержавне регулювання діяльності комерційних банків.

Тема 5. Інвестиційна діяльність комерційних банків.

Сутність інвестиційної політики банків. Сутність і завдання фінансової стратегії банку. Оцінка ефективності інвестиційної діяльності банків.

Тема 6. Доларизація як загроза національній банківській системі.

Сутність та види доларизації. Переваги та недоліки доларизації. Шляхи подолання доларизації.

Тема 7. Особливості національних банківських систем.

Європейська банківська система. Банківська система США. Банківська система Канади. Банківська система Японії. Банківська система Китаю. Ісламський банкінг. Іноземний капітал в національних банківських системах.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин												
	Денна форма						Заочна форма (дистанційна)						
	Усього	у тому числі					Усього	у тому числі					
		л	п	лаб	інд	ср		л	п	лаб	інд	ср	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	
Розділ 1. Кредитна система та її особливості.													
Тема 1. Кредитна система.	9	2	2			5	11	1					10
Тема 2. Парабанківська система як елемент кредитної системи.	9	2	2			5	11	1					10
Разом за розділ. 1	18	4	4			10	22	2					20
Розділ 2. Комерційні банки з юридичної та економічної точок зору. Особливості національних банківських систем.													
Тема 3. Організація діяльності комерційних банків.	14	2	2			10	11	1					10
Тема 4. Діяльність комерційних банків.	14	2	2			10	13	1					12
Тема 5. Інвестиційна діяльність комерційних банків.	14	2	2			10	16	1					15
Тема 6. Доларизація як загроза національній банківській системі.	14	2	2			10	11	1					10
Тема 7. Особливості національних банківських систем.	16	4	4			8	17	2					15
Разом за розділ. 2	72	12	12			48	68	6					62
Усього годин	90	16	16			58	90	8					82

4. Темі практичних занять

№	Назва теми	Кількість годин
1	Кредитна система. Розглянути механізм державного регулювання кредитної системи. Визначити та охарактеризувати функції державних банків.	2
2	Парабанківська система як елемент кредитної системи. Охарактеризувати окремі фінансово-кредитні установи парабанківської системи. Охарактеризувати парабанківську систему України.	2
3	Організація діяльності комерційних банків. Розглянути порядок створення, реєстрації та ліцензування банківських установ в Україні та визначити особливості.	2
4	Діяльність комерційних банків. Охарактеризувати міжнародну діяльність комерційних банків. Визначити особливості міжнародної діяльності комерційних банків в окремих країнах світу.	2
5	Інвестиційна діяльність комерційних банків.	2

	Розглянути сутність і завдання фінансової стратегії банку. Провести оцінку ефективності інвестиційної діяльності банку (на прикладі окремого банку).	
6	Доларизація як загроза національній банківській системі. Проаналізувати переваги та недоліки доларизації. Охарактеризувати шляхи подолання доларизації.	2
7	Особливості національних банківських систем. Іноземний капітал в національних банківських системах: визначити його роль та охарактеризувати на прикладі окремих країн світу.	4
	Разом	16

5. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи	Кількість годин	
		денна	заочна
1	Тема 1. Кредитна система. З метою підготовки до практичного заняття та екзамену опрацювати лекційний матеріал та додаткову літературу за темою.	5	10
2	Тема 2. Парабанківська система як елемент кредитної системи. Опрацювання додаткової рекомендованої літератури за темою з метою підготовки до підсумкового семестрового контролю.	5	10
3	Тема 3. Організація діяльності комерційних банків. Опрацювання лекційного матеріалу, додаткової рекомендованої літератури за темою з метою підготовки до підсумкового семестрового контролю.	10	10
4	Тема 4. Діяльність комерційних банків. З метою підготовки до практичного заняття та екзамену опрацювати лекційний матеріал та додаткову літературу за темою.	10	12
5	Тема 5. Інвестиційна діяльність комерційних банків. Підготовка до семінарського заняття та поточної контрольної роботи.	10	15
6	Тема 6. Доларизація як загроза національній банківській системі. Опрацювання лекційного матеріалу, додаткової рекомендованої літератури за темою з метою підготовки до підсумкового семестрового контролю.	10	10
7	Тема 7. Особливості національних банківських систем. Опрацювання додаткової рекомендованої літератури за темою з метою підготовки до підсумкового семестрового контролю.	8	15
	Разом	58	82

6. Індивідуальні завдання

Не передбачено навчальним планом.

7. Методи контролю

При вивченні дисципліни «Кредит і банківська справа» застосовуються наступні методи контролю: усний, письмовий та тестовий. Контроль з дисципліни складається з поточного контролю, який проводиться у формі усного опитування або письмового експрес-контролю на практичних заняттях та лекціях, у формі виступів студентів, у формі тестування, тощо. Результати поточного контролю (поточна успішність) враховуються при визначенні підсумкової екзаменаційної оцінки з дисципліни.

Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних занять. Сума балів, які студент денної форми навчання може набрати за поточним контролем, дорівнює 60 (для студентів заочної (дистанційної) форми навчання – 60).

Застосовуються такі засоби діагностики рівня підготовки студентів:

- тестові завдання;
- поточні контрольні роботи;
- виконання творчих завдань.

Семестровий підсумковий контроль з дисципліни є обов'язковою формою контролю навчальних досягнень студента. Він проводиться відповідно до навчального плану у вигляді семестрового екзамену в терміни, встановлені графіком навчального процесу та в обсязі навчального матеріалу, визначеному цією програмою дисципліни «Кредит і банківська справа».

Сумарна оцінка за вивчення дисципліни розраховується як сума поточних оцінок та балів, отриманих за результатами підсумкового семестрового контролю. Загальна сума балів поточного і підсумкового семестрового контролю складає 100.

Підсумковий семестровий контроль здійснюється під час проведення екзамену в 7-му семестрі. Загальна кількість балів за успішне виконання екзаменаційних завдань – 40 (для студентів **денної** форми навчання та **заочної** (дистанційної) форми навчання).

Екзаменаційний білет складається з двох питань та тестових завдань **або** лише з тестових завдань (за згодою викладача та студента).

Критерії оцінювання відповідей під час проведення підсумкового семестрового контролю:

7 семестр (екзамен)	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Час виконання – 60-90 хвилин	
Теоретичні питання – 20 балів (2*10 балів)	Теоретичні питання – 20 балів (2*10 балів)
Тести – 20 балів (10 тестових завдань x 2)	Тести – 20 балів (10 тестових завдань x 2)
<i>або</i>	<i>або</i>
Тести – 40 балів (20 тестових завдань x 2)	Тести – 40 балів (20 тестових завдань x 2)

У разі використання заборонених джерел студент на вимогу викладача залишає аудиторію та одержує нульову оцінку (0).

За результатами поточного та підсумкового контролю студент може набрати від 0 до 100 балів включно. Набрана студентом кількість балів служить основою для оцінки за національною шкалою.

8. Схема нарахування балів

Структура та складові підсумкових оцінок з дисципліни (денна форма навчання)

Поточний контроль – 60 балів, з них активна робота та виступи на семінарських заняттях – 30 балів, виконання тестових завдань (поточне тестування) та поточної контрольної роботи – 30 балів. Підсумковий контроль (екзамен) – 40 балів.

Підсумковий контроль – 40 балів, з них відповіді на теоретичні питання – 20 балів, тестові завдання – 20 балів **або** лише тестові завдання (за згодою викладача та студента) – 40 балів.

Заохочувальні бали – підготовка до видання наукової статті за тематикою дисципліни «Кредит і банківська справа» – 10 балів.

Максимальні значення оцінювання діяльності студента при вивченні навчальної дисципліни (денна форма навчання)

Екзамен (7 семестр)

Поточний контроль та самостійна робота							Разом	Підсумковий семестровий контроль (екзамен)	Сума	
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	60 балів	40 балів	100 балів	
20 балів		40 балів								

T1, T2 ... T7 – теми занять

Структура та складові підсумкових оцінок з дисципліни (заочна (дистанційна) форма навчання)

Поточний контроль – 60 балів – виконання віртуальних практичних завдань, тестових завдань (поточне тестування).

Підсумковий контроль – 40 балів, з них відповіді на теоретичні питання – 20 балів, тестові завдання – 20 балів *або* лише тестові завдання (за згодою викладача та студента) – 40 балів.

Заохочувальні бали – підготовка до видання наукової статті за тематикою дисципліни «Кредит і банківська справа» – 10 балів.

Максимальні значення оцінювання діяльності студента при вивченні навчальної дисципліни (заочна форма навчання)

Екзамен (7 семестр)

Поточний контроль та самостійна робота							Разом	Підсумковий семестровий контроль (екзамен)	Сума
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	60 балів	40 балів	100 балів
20 балів		40 балів							

T1, T2 ... T7 – теми занять

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка за національною шкалою
	для чотирирівневої шкали оцінювання
90-100	відмінно
70-89	добре
50-69	задовільно
1-49	незадовільно

9. Рекомендоване методичне забезпечення

Основна література

1. Про банки і банківську діяльність: Закон України // Відомості Верховної Ради. – 2001. – № 5-6. – ст. 30.
2. Про Національний банк України : Закон України // Відомості Верховної Ради. – 1999. – № 29. – ст. 238.
3. Банківська система: підручник /За ред. С.А. Кузнецової. - К: «Центр учбової літератури», 2014. – 400с.
4. Бондарчук М.К., Алексеев І.В., Кльоба Л.Г. Банківська система: навчальний посібник. — Львів: Ліга-Прес, 2017. – 246 с.
5. Васюренко О. В. Ресурсна складова в управлінні кредитно-інвестиційною діяльністю банків: монографія / О. В. Васюренко, О. М. Мусієнко, А. Ю. Маслова. – Дніпропетровськ: Форест, 2015. – 207 с.
6. Вовчак О.Д. Кредит і банківська справа: підручник / О.Д. Вовчак, Н.М. Руцишин, Т.Я. Андрейков – К.: Знання, 2008. – 564 с.
7. Гроші та кредит : навч. посібник / І. В. Алексеев, М. К. Бондарчук. -Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2017. – 216 с.
8. Гроші та кредит: підручник / П. Г. Ільчук, О. О. Коць, І. Ю. Кондрат, Н. Б. Ярошевич. – Львів: Видавець ПП Сорока Т. Б., 2016. -412с.
9. Історія грошей і банківництва: навч. посібник / О.Д. Вовчак, З.Р. Костак. - Львів : Видавництво Львівського торговельно-економічного університету, 2016. - 196 с.
10. Кредитування і контроль: підручник / Т. С. Смовженко [та ін.]; за заг. ред. д-ра екон. наук проф. Т. С. Смовженко, д-ра екон. наук проф. Р. А. Слав'юка. – Київ : УБС НБУ, 2012. – 375 с.
11. Сидоров В. И. Исламская финансовая система : монография / В. И. Сидоров, Салах Гасим, Н. С. Гайдей. – Х. : ХНУ имени В. Н. Каразина, 2017. – 420 с.

12. Тридід О.М. Банківська система: підручник / О.М. Тридід, Б.В. Самородов, І.М. Вядрова та ін.; за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. Т.С. Смовженко. – Львів: «Новий світ – 2000», 2014. – 536 с.
13. Фінанси, гроші та кредит : навч. посібник / Н. О. Шпак, Н. Б. Ярошевич, О. Я. Побурко. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2018. – 416 с.
14. Центральний банк і грошово-кредитна політика : підручник / За заг. ред. Т.А. Говорушко. – Львів : «Магнолія 2006», 2015. – 224 с.
15. Шуба М. В. Можливості використання національного банківського сектору для модернізації економічного простору України / М. В. Шуба // Вісник ХНУ ім. В. Н. Каразіна, серія : «Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм». – 2017. – Випуск 6. – С. 133-136.
16. Шуба М.В. Модернізація сфери банківського кредитування фізичних осіб в Україні [Електронний ресурс] / М. В. Шуба // Ефективна економіка. – 2017. – № 12. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5931>
17. Шуба М.В. Світові тренди банківських інновацій [Електронний ресурс] / М. В. Шуба, А. О. Рудник // Ефективна економіка. – 2015. – № 12. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4638>
18. Shuba, M. The unification of national banking systems regulation in the EU countries: experience for Ukraine /Шуба М.В. Уніфікація регулювання національних банківських систем країн ЄС: досвід для України / М. В. Шуба // Економічний часопис-XXI. – №168(11-12). – 2017. – С. 14-17 DOI: <https://doi.org/10.21003/ea.V168-03>

Допоміжна література

1. Банківські системи зарубіжних країн : [підручник] / П. В. Мельник, Л. Л. Тарангул, О. Д. Гордей. – Київ : Алерта, 2010. – 586 с.
2. Копилюк О.І. Аналіз банківської діяльності : навчальний посібник / О.І. Копилюк, О.М. Музичка. - Львів : Видавництво Львівського торговельно-економічного університету, 2016. – 416 с.
3. Сидоров В. И. «Исламский банкинг как уникальный феномен мировой банковской системы» / В. И. Сидоров, Н. С. Гайдей // Вісник ХНУ ім. В. Н. Каразіна, серія : «Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм». – 2014. – № 1144, Т. 1. – С. 75-80.
4. Шуба М. В. Визначення кредитоспроможності позичальників-юридичних осіб вітчизняними банками / М. В. Шуба // Трансформація національної моделі фінансово-кредитних відносин: виклики глобалізації та регіональні аспекти: збірник матеріалів II Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Ужгород, 23 листопада 2017 р.). — Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2017. – С. 351-354.
5. Шуба М. В. Досвід Норвегії у регулюванні іноземного капіталу в банківській системі / М. В. Шуба, Я. С. Мартинова // Трансформація національної моделі фінансово-кредитних відносин: виклики глобалізації та регіональні аспекти: збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Ужгород, 23 листопада 2016 р.) – Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2016. – С. 337-340.
6. Шуба М. В. Основные направления использования инструментов монетарной политики центральных банков (на примере учетной ставки США) / М. В. Шуба, В. В. Кертица // Матеріали X науково-практичної конференції молодих вчених «Актуальні проблеми світового господарства і міжнародних економічних відносин», 3 квітня 2015 р. – Харків : ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2015. – С. 163-166.
7. Шуба М. В. Секьюритизация банковских активов как одна из причин возникновения эффекта «черного лебедя» / М. В. Шуба, Е. Г. Карпенко, О. А. Мороз // Вісник ХНУ ім. В. Н. Каразіна, серія : «Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм». – 2016. – Випуск 5. – С. 123-126.
8. Шуба М. В. Тенденції та перспективи розвитку небанківських фінансових установ в Україні / М. В. Шуба, О. О. Мартиненко // Фінансові аспекти розвитку економіки України: теорія, методологія, практика : Збірник наукових праць молодих вчених та студентів. Том 1 / ред. кол. : Н. А. Хрущ, Р. С. Квасницька, І. В. Форкун та інші (відп. ред. Н. А. Хрущ). – Хмельницький : ХНУ, 2018. – С. 111-113.
9. Шуба М. В. Трансформаційні процеси у розвитку небанківських фінансових установ / М. В. Шуба; А. С. Ніколаєнко // Актуальні проблеми розвитку фінансів та фінансової науки: ідеї та їх впровадження матеріали Одинадцятої Всеукраїнської (із зарубіжною участю) наукової конференції студентів т

молодих вчених (14 травня 2018 р., м. Покровськ); під заг. ред. к.е.н. В.М. Антоненко. – Покровськ ДВНЗ «ДонНТУ», 2018. – С. 101-105.

10. Шуба М.В. Тенденції розвитку банківського сектору України в умовах глобалізації / М.В. Шуба, І.О. Манько // Модернізація економічного, політичного, культурного та комунікативного простору України в умовах світових глобалізаційних процесів: збірник статей за матеріалами Всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Ужгород, 20 квітня 2016 р. – Ужгород: Вид-во УжНУ «Говерла», 2016. – С. 163-166.

10. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

1. Національний банк України [Електронний ресурс]: офіційний веб-сайт. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/>

2. Європейський центральний банк [Електронний ресурс]: офіційний веб-сайт. – Режим доступу: <http://www.ecb.europa.eu/home/html/index.en.html>

3. Федеральна резервна система США [Електронний ресурс]: офіційний веб-сайт. – Режим доступу: <http://www.federal-reserve.gov/>

4. The People's Bank of China [Electronic resource]. – Way of access: <http://www.pbc.gov.cn/>

5. Науково-практичний журнал "Вісник Української академії банківської справи" [Електронний ресурс]: офіційний веб-сайт. – Режим доступу: <http://uabs.edu.ua/ua/science/vidannya/visnik-ukrajinskoji-akademiji-bankivskoji-spravi>

6. Електронне наукове фахове видання - міжнародний науково-практичний журнал „Фінансовий простір“ [Електронний ресурс]: офіційний веб-сайт. – Режим доступу: <http://fp.cibs.ubs.edu.ua/>

7. Журнал "Вісник Національного банку України" [Електронний ресурс]: офіційний веб-сайт. – Режим доступу: http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=61977&cat_id=58429

8. Електронне видання Бюлетень Національного банку України [Електронний ресурс]: офіційний веб-сайт. – Режим доступу: http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=58127

9. Coursera. Economics of Money and Banking [Electronic resource]. – Way of access: <https://www.coursera.org/course/money>

10. EdX. Advanced Credit Risk Management [Electronic resource]. – Way of access: <https://www.edx.org/course/advanced-credit-risk-management-delftx-advcrmlx>